

УДК 811.161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2022-203-6>

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФЛЕКСІЙ ВОКАТИВА В УКРАЇНСЬКИХ ВЛАСНИХ НАЗВАХ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ

FEATURES OF THE USE OF VOCATIVE INFLECTIONS IN UKRAINIAN PROPER NAMES OF WATER BODIES OF THE FIRST DECLINATION

Кучмак К.І.,

orcid.org/0000-0002-1921-6309*аспірантка кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка*

У статті висвітлено основні особливості вживання форм кличного відмінка в українських власних назвах водних об'єктів, які в сучасній українській літературній мові відмінюють за зразком першої відміни твердої, м'якої, мішаної груп, та з'ясовано причини вживання тієї чи тієї флексії кличного відмінка гідронімів. До іменників першої відміни твердої групи зараховано українські власні назви водних об'єктів жіночого роду з твердою приголосною фонемою основи, які в називному відмінку мають закінчення **-а**; до м'якої групи зараховано гідроніми, які в називному відмінку однини мають закінчення **-а** (орфографічно **-я**) з кінцевими м'якими приголосними основи /л'/, /н'/, /т'/, /с'/, /j/; до мішаної групи належать гідроніми з кінцевими приголосними фонемами /ч/, /ш/, /ж/, /д^ж/, відмінкові форми яких визначають такі чинники: частиномовна належність до іменників; іменниковий тип відмінювання; граматичні значення морфологічних категорій (належність до пропріативного класу гідронімів, відповідно – віднесеність до категорії неістот, маркованість категорією жіночого роду); однотипність відмінкових форм; акцентуаційний (однаковий нерухомий наголос на основі та на флексії у відмінкових формах однини); різна графічна презентація флексій; морфонологічний (чергування твердих і м'яких приголосних фонем). У процесі дослідження використано комплексну методику, що об'єднує різні методи та прийоми, основними з яких є описовий, зіставний і метод кількісних підрахунків. Визначено специфіку форм уживання вокатива для українських власних назв водних об'єктів жіночого роду першої відміни твердої, м'якої, мішаної груп. Система словозміни іменників української літературної мови, складовою частиною якої є досліджувані гідроніми, потребує комплексного аналізу та системного опису, ураховуючи сучасні підходи, вплив екстра- та інтралінгвальних чинників.

Ключові слова: відмінювання, словоформа, кличний відмінок, перша відміна, група відмінювання.

The article analyzes the main features of the use of inflections of the vocative case in Ukrainian proper names of water bodies, which in the modern Ukrainian literary language are declined according to the pattern of the first declension of hard, soft, mixed groups, and the reasons for the use of this or that inflection of the vocative case of Ukrainian proper names of water bodies of the first depending on hard, soft or mixed declension groups. Nouns of the first declension of the hard group include Ukrainian hydronyms of the feminine gender with a hard consonant phoneme of the base, which in the nominative case ending in **-a**; the soft group includes hydronyms that in the nominative singular have the ending **-a** (orthographically **-я**) with the final soft consonants of the stem /л'/, /н'/, /т'/, /с'/, /j/; the mixed group includes hydronyms with the final consonant /ч/, /ш/, /ж/, /д^ж/, the singular forms of which are determined by the following factors: partial linguistic affiliation to nouns; noun type of declension; grammatical meanings of morphological categories (belonging to the propriative class of hydronyms, respectively - belonging to the category of non-beings, feminine, first declension); common endings in case forms; different graphic presentation of inflections; the alternation of soft and hard phonemes. The research used a comprehensive methodology that combines various methods and techniques, the main of which are descriptive, comparative and quantitative calculations. The specifics of the vocative forms for Ukrainian proper names of water objects of the feminine gender of the first declension of hard, soft, mixed groups have been determined. The system of inflection of nouns of the Ukrainian literary language, a constituent part of which are feminine hydronyms of the first declension of hard, soft, mixed groups requires a detailed study and systematic description, taking into account modern approaches, extra- and intralingual factors.

Key words: declension, word form, vocative case; first declension, declension group.

Постановка проблеми. Вивчення іменникової словозміни було предметом зацікавленості на всіх етапах розвитку українського мовознавства. Різні лінгвістичні особливості відмінювання субстантива, зокрема першої відміни, висвітлювали такі вчені, як С.П. Бевзенко, О.В. Болюх, Л.А. Булаховський, І.Р. Вихованець, А.П. Загнітко, Ю.О. Карпенко, С.Л. Ковтюх, І.Г. Матвіяс, М.Я. Плющ, С.П. Самійленко, Є.К. Тимченко, Ю.В. Шевельов та ін. Серед інших аспектів на певні відмінкові форми власних назв водних об'єктів звертали увагу С.О. Вербич, В.В. Лучик, Л.Т. Масенко, І.В. Муромцев, Я.П. Редька, О.С. Стрижак, З.Т. Франко та ін. Історію становлення, функціонування, морфологічного та синтаксичного статусу кличного відмінка в українській мові досліджували О.О. Потебня, І.І. Огієнко, В.І. Сімович, І.К. Кучеренко, К.Ф. Шульжук, К.Г. Городенська, М.С. Скаб, О.О. Тараненко та ін.

Проте у вітчизняній лінгвістиці ще не здійснено комплексного аналізу особливостей уживання закінчень кличного відмінка українських власних назв водних об'єктів, що й зумовило актуальність публікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважно в граматиках, монографіях розглянуто словозміну апелятивів, є окремі розвідки, у яких вивчено питання відмінювання онімів, зокрема дисертація С.Л. Ковтюх «Становлення системи словозміни ойконімів української мови» (1997) [3] та монографія С.Л. Ковтюх, О.М. Кашталян «Словозмінна парадигматика українських прізвищ» (2012) [6]. Граматичні особливості гідронімів, серед яких деякі словозмінні форми, досліджувала З.Т. Франко [12]. Укладено «Словник гідронімів України», «Словник мікрогідронімів України. Волинь, Житомирщина, Запоріжжя, Київщина, Кіровоградщина, Полтавщина, Черкащина» тощо. Фундаментальною працею, у якій вивчено й упорядковано назви як протічних, так і непротічних вод, є наукова розвідка А.І. Кривульченка «Водні об'єкти Кіровоградської області» (2011). Проте в сучасному мовознавстві відсутнє комплексне дослідження питання вибору форм кличного відмінка українських гідронімів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність дослідження зумовлена потребою описати відмінкові закінчення кличного відмінка українських власних назв водних об'єктів першої відміни, урахувавши поділ на тверду, м'яку та мішану групи.

Постановка завдання. Мета статті – з'ясувати особливості вживання закінчень кличного відмінка однини в гідронімах першої відміни твердої, м'якої та мішаної груп. Реалізація мети передбачає вирішення таких завдань:

- 1) визначити специфіку форм вживання вокатива для назв неістот першої відміни твердої, м'якої та мішаної груп;
- 2) дослідити причини вибору тієї чи тієї флексії кличного відмінка українських власних назв водних об'єктів першої відміни залежно від групи відмінювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після заборони «Українського правопису» (1928) у 1933 р. з'являється радянський правопис, у якому не засвідчено навіть терміна «кличний відмінок». Таким чином радянська влада намагалася знищити навіть граматичну систему української мови в тих аспектах, які не збігалися з російською. Упродовж довгих років у підручниках, словниках уживалося описове терміносполучення «клична форма», відповідно, вокатив уважали необов'язковим відмінком. Унаслідок існування радянського інституту цензури автентичні словоформи кличного відмінка постійно замінювали формами називного. Практично в «Українському правописі» (1990) було реабілітовано кличний відмінок, який став повноправним членом системи словозміни. Мовознавчиня О.М. Турчак, аналізуючи словоформи кличного відмінка як елемента українського мовленнєвого етикету, звертає увагу на особливості та тенденції функціонування вокативних конструкцій у межах новітнього комунікативного дискурсу та зазначає: «Незважаючи на те що зник сам відмінок, форма звертання, яка виражалася за допомогою відповідних закінчень (унікальних для української мови), остаточно не зникла. Щоправда, наслідки знищення кличного відмінка далися взнаки. Ці наслідки відчутні й зараз», тому що «досі (хоча вокатив повноправно функціонує у відмінковій парадигмі укра-

їнської мови з 90-х років ХХ ст.) можна спостерігати неправильне утворення та використання форм звертання – на кшталт російської мови, тобто в називному відмінку» [11, с. 238]. Окрім того, О.М. Турчак указує на те, що «парадигма вокативу праслов'янської та давньоукраїнської «мов дуже подібна до форми кличного відмінка сучасної української мови. Вокатив неодноразово досліджувався мовознавцями на різних етапах розвитку мов. Його по-різному називають і трактують: вокатив, кличний відмінок, звертальний відмінок» [11, с. 238].

Вагомі наукові праці щодо вивчення кличного відмінка починають з'являтися наприкінці ХІХ ст. й активно поширюються в другій половині ХХ ст. Дослідники А.П. Загнітко та Є.Г. Кравченко зазначають: «Український вокатив належить до особливих відмінків і в історико-генезисному, і в структурно-типологічному, і у функціонально-семантичному, і у формально-граматичному і навіть у національно-ментальних аспектах» [2, с. 10].

Історично до іменників першої відміни належать субстантиви з давніми основами на *-ā*, *-jā*. Окрім названих, як зазначає професор І.Г. Матвіяс, до сучасної першої відміни перейшла переважна більшість іменників колишніх *-ū*-основ та деякі іменники *-ī*-основ [7, с. 43]. «В історії української мови іменники *-ā*, *-jā*-основ, – підкреслює український мовознавець С.П. Самійленко, – зазнали найменше парадигматичних змін, виявивши риси виключної стійкості і стабільності» [8, с. 30].

Традиційно до першої відміни належать іменники чоловічого, жіночого та подвійного роду, які в називному відмінку мають закінчення *-a* (орфографічно *-a* та *-ja*), серед них гідроніми жіночого роду: *Ара́бка*, *Бакиа́ла*, *Ва́ра*, *Глу́хівка*, *Гря́зива*, *Дани́лівка*, *Жа́рка*, *Зава́дівка*, *Іво́тка*, *Клю́ткавка*, *Мура́фа*, *Ола́ва*, *Паку́лька*, *Радо́мка*, *Савра́нка*, *Тара́нька*, *Уда́ва*, *Хомо́ра*, *Чо́нівка*, *Хоти́мля*, *Тростяни́ця*, *Студе́ниця*, *Рудня*, *О́рлиця*, *Криву́ля*, *Гре́зля*, *Ви́шня*, *Бережні́ця*, *Му́кша*, *Коро́ща*, *Ка́ча*, *Ірша́*, *Верте́ча*, *Буру́лька*, *Ба́лка*, *Бігу́ча*, *Бистри́ця* тощо.

Наша картотека нараховує 450 гідронімів, які відмінюються за зразком першої відміни твердої групи: *Акаца́тівка* (ВОК, с. 26), *Андрі́вка* (ВОК, с. 26), *Бабі́ївка* (ВОК, с. 27), *Бакиа́ла* (ГС, с. 1713), *Ба́лка* (ГС, с. 1713), *Верби́чка* (ВОК, с. 41), *Ві́книна* (ВОК, с. 45), *Га́ївка* (ВОК, с. 49), *Гри́вка* (ГС, с. 1713), *Дани́лівка* (ВОК, с. 57), *Забара́* (ВОК, с. 65), *І́ква* (ГС, с. 1713), *Калаба́тина* (ВОК, с. 72), *Лу́ка* (ГС, с. 1714), *Мазуркі́вка* (ВОК, с. 95), *Наста́сівка* (ВОК, с. 104), *Обла́нка* (ВОК, с. 108), *Па́влівка* (ВОК, с. 112), *Салга́нка* (ВОК, с. 127), *Уна́ва* (ГС, с. 1715), *Фо́са* (ГС, с. 1715), *Хомо́ра* (ГС, с. 1715), *Шайта́нка* (ГС, с. 1715), *Яла́нка* (ГС, с. 1715). До м'якої групи зараховано 172 гідроніми, які в називному відмінку однини мають закінчення *-a* (орфографічно *-ja*) із м'якою приголосною фонемою основи: *Бурге́ля* (СМУ, с. 314), *Ва́бля* (ГС, с. 1713), *Гре́зля* (ГС, с. 1713), *Дриге́ня* (ВОК, с. 60), *Жи́жія* (ГС, с. 1713), *Зачорнови́ця* (СМУ, с. 41), *Ірши́ця* (ГС, с. 1713), *Кня́жія* (СМУ, с. 46), *Лати́вня* (ГС, с. 1714), *Ма́зниця* (ВОК, с. 94), *Оле́шня* (ГС, с. 1714), *По́жня* (ГС, с. 1714), *Рибальня́* (СМУ, с. 359), *Тере́бля* (ГС, с. 1715), *Хоти́мля* (ГС, с. 1715), *Чорни́ця* (ВОК, с. 157). До мішаної групи належать 54 назви з кінцевою фонемою /ч/, із них у фіналі основи орфографічно літера *ч* у 14 випадках (*Бу́ча* (ГС, с. 1713), *Бо́нча* (ВОК, с. 37), *Верте́ча* (ГС, с. 1713), *Да́ча* (СМУ, с. 322), *Ка́ча* (ГС, с. 1714), *Кру́ча* (ВОК, с. 87), *Лю́бча* (СМУ, с. 59), *Перепи́ща* (СМУ, с. 166), літера *щ* – у 5 (*Пи́ща* (СМУ, с. 79), *Пло́ща* (СМУ, с. 80), *Радо́ща*, (СМУ, с. 84); фонема /ш/ засвідчена в 9 гідронімах (*Буша́* (ГС, с. 1713), *Ірша́* (ГС, с. 1713), *Кваку́ша* (СМУ, с. 76), *Мартоно́ша* (СМУ, с. 98), *Синю́ша* (СМУ, с. 130); фонема /ж/ – у 4 (*Ви́жа* (СМУ, с. 19), *Лу́жа* (СМУ, с. 59), *По́жежа* (СМУ, с. 80), *Калю́жа* (СМУ, с. 331). Не засвідчено назв водних об'єктів з основою на /д̂ж/.

На нашу думку, важливими для відмінювання досліджуваних онімів є такі чинники: віднесеність до іменника як частини мови, іменниковий тип відмінювання; належність до пропріативного класу гідронімів, відповідно, віднесеність до категорії неістот, жіночий рід, перша відміна, тверда, м'яка, мішана група відмінювання, неповна числова парадигма, однотипність акцентних парадигм, спільність флективних рядів.

Зазвичай у лексикографічних працях, присвячених словозміні, подають апелювативну лексику (наприклад, у «Грамматичному словнику української літературної мови: словозміна» (2011). Ужи-

вання кличного відмінка українських власних назв водних об'єктів жіночого роду першої відміни треба розглядати з урахуванням того, до якої групи вони належать. У вокативі, як традиційно зазначено в граматичних джерелах, зокрема в науковій праці «Нариси з історії морфології української мови» С.П. Самійленка, «іменники першої відміни в літературній українській мові мають успадковані з давньоруської мови закінчення **-о** для твердої групи (*сестро, Михайлівно, Миколо*) і **-е (графічно -є)** для м'якої та мішаної груп (*Катре, Надіє, земле, душе*)» [9, с. 103].

Власні назви водних об'єктів належать до категорії неістот, тому в офіційно-діловому, науковому стилях практично не використовують форм вокатива. Форми кличного відмінка гідронімів можливі в художньому стилі, почасти публіцистичному. Важко знайти приклади вживання словоформ вокатива, утворених від власних назв річок, озер, річок, струмків тощо жіночого роду першої відміни мішаної групи. Наприклад: *Благословенна будь, моя незаймана дівчице Десно, що, згадуючи тебе вже много літ, я завжди добрішав, почував себе невичерпно багатим і щедрим* (О. Довженко).

Українські власні назви водних об'єктів на зразок *Ара́бка, Бе́шка, Варяжа́нка, Гарбузі́нка, Десна́, Жура́вка, Іво́тка, Кара́сівка, Лозува́тка, Могиля́нка, Не́дра, Очерета́нка, Писари́вка, Савра́нка, Терні́вка, Чапли́нка, Шо́стка, Яла́нка* у формі кличного відмінка набувають закінчення **-о**: *Ара́рко, Бе́шко, Варяжа́нко, Гарбузі́нко, Де́сно, Жура́вко, Іво́тко, Кара́сівко, Лозува́тко, Могиля́нко, Не́дро, Очерета́нко, Писари́вко, Савра́нко, Терні́вко, Чапли́нко, Шо́стко, Яла́нко*. Варто зазначити, що гідроніми, які мають постійний наголос на флексії, лише у формі кличного відмінка однини він переміщується на основу: *Десна́* (річка в Україні, ліва притока Дніпра) – *Десні́ – Десні́ – Десну́ – Десно́ю – на, у (в), при, по Десні́ – Де́сно*; *Кума́* (річка в Україні, права притока Вілії) – *Кумі́ – Кумі́ – Куму́ – Кумо́ю – на, у (в), при, по Кумі́ – Ку́мо*; *Коса́* (річка на території Кримського природного заповідника в АР Крим, права притока Альми) – *Косі́ – Косі́ – Косу́ – Косо́ю – на, у (в), при, по Косі́ – Ко́со*. На особливість наголошування в кличному відмінку однини певної частини іменників указує О.О. Тараненко: «Давня тенденція до відтягнення в Кл. наголосу назад на основу, яка звичайно реалізується паралельно з аналогічним відтягненням наголосу у формах мн. ... рідше – окремо від форм мн.» [10, с. 188].

Дослідник С.П. Бевзенко стверджує, що головним закінченням для вокатива іменників жіночого роду першої відміни м'якої групи є **-е** (з **-jā**-основ) [1, с. 62].

Гідроніми на зразок *Бережні́ця, Верещи́ця, Віжсо́мля, Грє́зля, Думни́ця, Зольня́, Криву́ля, Латори́ця, Мельни́ця, Моцані́ця, Орли́ця, Рібни́ця, Сини́ця, Тростяни́ця, Уши́ця, Хоті́мля* у формі кличного відмінка набувають закінчення **-е**: *Бережні́це, Верещи́це, Віжсо́мле, Грє́зле, Думни́це, Зольне́, Криву́ле, Латори́це, Мельни́це, Моцані́це, Орли́це, Рібни́це, Сини́це, Тростяни́це, Уши́це, Хоті́мле*. Така флексія домінує у формах вокатива першої відміни м'якої групи.

Необхідно зазначити, що частина українських власних назв водних об'єктів жіночого роду першої відміни м'якої групи з кінцевою приголосною фонемою основи **/й/** для кличного відмінка однини приймають флексію **-е** (орфографічно **-є**): *Вілі́є, Громоклі́є, Жижі́є, Зу́є, Немі́є, Серє́бріє, Солокі́є, Ту́ріє, Чичиклі́є*.

Варто звернути увагу на те, що для вищезазначених гідронімів із кінцевою приголосною фонемою основи **/й/** не тільки для кличного відмінка однини, а й для родового, давального, орудного місцевого відмінків однини притаманна інакша графічна презентація відмінкових закінчень: *Вілі́я – Вілі́ї – Вілі́ї – Вілі́єю – на, у (в), при, по Вілі́ї – Вілі́є; Громоклі́я – Громоклі́ї – Громоклі́ї – Громоклі́єю – на, у (в), при, по Громоклі́ї, Громоклі́є; Жижі́я – Жижі́ї – Жижі́ї – Жижі́єю – на, у (в), при, по Жижі́ї – Жижі́є; Зу́я – Зу́ї – Зу́ї – Зу́єю – на, у (в), при, по Зу́ї – Зу́є; Немі́я – Немі́ї – Немі́ї – Немі́єю – на, у (в), при, по Немі́ї – Немі́є; Серє́брія – Серє́брії – Серє́брії – Серє́брєю – на, у (в), при, по Серє́брії – Серє́бріє; Солокі́я – Солокі́ї – Солокі́ї – Солокі́єю – на, у (в), при, по Солокі́ї – Соколі́є; Ту́рія – Ту́рії – Ту́рії – Ту́рією – на, у (в), при, по Ту́рії – Ту́ріє; Чичиклі́я – Чичиклі́ї – Чичиклі́ї – Чичиклі́єю – на, у (в), при, по Чичиклі́ї – Чичиклі́є*.

У всіх нормативних граматиках, довідниках, наукових, лексикографічних джерелах для кличного відмінка однини іменників першої відміни мішаної групи зафіксовано закінчення **-е**. У дослідженні «Словозміна української мови» український мовознавець О.О. Тараненко зазначає, що іменники першої відміни мішаної групи відмінювання у формах кличного відмінка однини мають флексію **-е**. Наголошуючи при цьому, що «у живій мові в ім. мішаної групи у Кл. трапляються також позанормативні випадки із закінченням **-о** (за аналогією до ім. твердої групи, перев. у запозиченнях)» [10, с. 188].

Професор С.П. Бевзенко звертає увагу на те, що в південно-західних і північних говорах української мови у формі вокатива іменників мішаної та м'якої груп уживається закінчення **-о** за аналогією до іменників твердої групи [1, с. 63].

Дослідниця С.Л. Ковтюх конкретизує, що в зросійщених варіантах власних імен осіб «на кшталт Даша, Павлуша, що належать до I відміни мішаної групи, ... уживають позанормативну флексію **-о** у формі вокатива за аналогією до іменників твердої групи» [5, с. 62]. На думку мовознавчині, «однією з причин такого явища є, мабуть, і той факт, що ці варіанти імен виникли набагато пізніше, ніж офіційні, певним чином у їх поширенні позначилася російська мова. Проте навряд чи можна впливом останньої пояснювати вживання ненормативного закінчення, оскільки кличний відмінок у російській мові давно втрачений (за винятком спорадичних слів – Боже тощо)» [4, с. 41–42]. Проте С.Л. Ковтюх звертає увагу на те, що «тільки з **-о** подібні словоформи засвідчено у творах багатьох українських письменників. Наприклад, С. Скляренко в історичних романах «Святослав» і «Володимир» використовує у зверненій мові тільки *Малушо*, хоча це давньоукраїнське повне жіноче ім'я» [5, с. 62].

Очевидно, що власні назви водних об'єктів *Буча*, *Бонча*, *Короща*, *Перепіща*, *Віжса*, *Лу́жа* та ін. у кличному відмінку мають флексію **-е**: *Буче*, *Бонче*, *Короще*, *Перепіще*, *Віжсе*, *Лу́же*.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті проаналізовано особливості вживання закінчень кличного відмінка однини в українських власних назвах водних об'єктів першої відміни твердої, м'якої та мішаної груп. Отже, зазвичай флексії кличного відмінка гідронімів першої відміни не відрізняються від закінчень апелятивів відповідних груп відмінювання, при цьому особливу увагу слід звернути на переміщення наголосу у словоформах кличного відмінка. Необхідно укласти граматичний словник гідронімів з урахуванням усієї системи чинників. Система словозміни іменників сучасної української літературної мови, складовою частиною якої є власні назви водних об'єктів, перебуває у безперервному розвитку; її елементи підлягають оновленню, зміні, перебудові, тому й вивчення відмінювання потребує постійної уваги, багатоаспектних підходів, нових методик, методів, технологій.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ВОК – Кривульченко А.І. Водні об'єкти Кіровоградської області. Частина I. Словник водних об'єктів. Частина II. Атлас гідрографічної мережі. Класифікатор водотоків. *Водосховища* : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2011. 356 с.

ГС – Гідрографічний словник (водойми України). *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)* / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. С. 1713–1715.

СГУ – Словник гідронімів України / уклад. І.М. Желєзняк та ін. ; за ред. К.К. Цілуйка. Київ : Наукова думка, 1979. 781 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Авдєєва С.Л. Див.: Ковтюх С.Л.

1. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Ужгород : Закарпатське обласне видавництво, 1960. 416 с

2. Загнітко А.П., Кравченко Є.Г. Український вокатив у нормативно-морфологічному і синтаксичному аспектах. *Південний архів. Філологічні науки*. 2003. Вип. XXI. С. 10–18.

3. Авдєєва С.Л. Становлення системи словозміни ойконімів української мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 1997. 253 с.
4. Ковтюх С.Л. Елементарні парадигматичні класи іменників першої відміни мішаної групи в українській мові. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. 2006. Вип. III. С. 38–45.
5. Ковтюх С.Л. Семантико-стилістичні та граматичні параметри словоформ кличного відмінка в драматичних творах І. Франка. *Філологічний часопис*. 2019. Вип. 1(13). С. 59–73.
6. Ковтюх С.Л., Кашталян О.М. Словозмінна парадигматика українських прізвищ : монографія. Кіровоград : ПОЛМЕД-Сервіс, 2012. 258 с.
7. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові. Київ : Рад. школа, 1974. 184 с.
8. Самійленко С.П. Типи відмін іменників української мови та провідні фактори їх становлення. *Мовознавство*. 1977. № 1. С. 30–40.
9. Самійленко С.П. Нариси з історичної морфології української мови. Ч. I. Київ : Радянська школа, 1964. 234 с.
10. Тараненко О.О. Словозміна української мови. Nyíregyháza, 2003. 199 с.
11. Турчак О.М. Вокатив як елемент українського мовленнєвого етикету (особливості та тенденції в межах новітнього комунікативного дискурсу). *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2020. № 2. С. 237–245.
12. Франко З.Т. Граматична будова українських гідронімів : монографія. Київ : Наукова думка, 1979. 184 с.